

kazalo, razdeljeno na devet seznamov; želeli bi le, da bi bil stvarni seznam podrobnejši.

Predaleč bi zašel, če bi skušal naštevati vsaj važnejša avtorjeva nova dognanja. Omejim naj se na kratke ugotovitve. Zgodovina cele vrste srednjih in malih držav (Ešnunna, Der, Kiš), poleg obeh vodilnih držav (Isina in Larse), se nam pokaže v novi luči. Pomen Hammurabijeve zakonodaje bomo pravilneje ocenjevali, odkar vemo, da poročajo o zakonodajnih ukrepih z bolj ali manj uresničeno socialno reformno težnjo (varstvo proti oderuštvi) v raznih mestnih državah (Der, Ešnunna, Larsa, Babilon za vlade Sumulaela); tako zakonodajo imenujejo babilonsko *mešarum*. Edzard je skrbo izčrpal vse dostopne vire. Podrobno proučuje obe žalostinki: o razdejanju Ura ter o odpeljanju zadnjega sumerskega kralja Ibbisina v elamsko sužnost, zato, da kolikor mogoče pojasni stanje ob koncu zadnje sumerske države. Za Lipit-Ištarjev zakonik je E. lepo pojasni nekatera nejasna mesta iz uvoda (str. 93), za zakonik mesta Ešnunne je srečno dopolnil poškodovani uvod in je tako pokazal, da je bil ta zakonik komaj nekaj desetletij starejši od Hammurabijevega in da ga ni mogoče pripisovati kralju Bolalami (str. 72, 166).

Edzardova knjiga bo za obravnavano dobo dolgo časa ostala temeljno delo ne le za asiriologa, ampak tudi za splošnega in za pravnega zgodovinarja.

V. Korošec

Sir Leonard Woolley, Ur in Chaldäa. Zwölf Jahre Ausgrabungen in Abrahams Heimat. 2. Aufl. F. A. Brockhaus. Wiesbaden 1957, 8°, 248 str.

Angleški izvirnik »Excavations at Ur« je izšel v drugi izdaji leta 1954 v Londonu (v založbi E. Benn, Ltd.); sedaj ga je posrečeno prevedla v nemščino arheologinja Gudrun Siegerwald. Izvajanje ponazarja 55 fotografskih posnetkov, 21 risb v besedilu obenem z zemljepisno skico Južne Mezopotamije.

Avtor Leonard Woolley (1880 do 1960) je dovršil arheološke študije v Oxfordu. Potem ko se je udeleževal izkopavanj v Nubiji (1907—1911) in v Karkemišu ob gornjem Evfratu (1912—1914), je od 1922 do 1934 sam vodil izkopavanja v Uru, ki sta jih finansirala Britanski muzej v Londonu in Pennsylvanski muzej v Filadelfiji. V letih 1935 do 1949 (s prekinitvijo med drugo svetovno vojno) je pri Tell Ačana blizu stare Antiohije v sedanji turški provinci Hataj izkopaval razvaline mesta Alalaha, nekdanje prestolnice huritske države Mukiš.

Največ slave so L. Woolleyu prinesla dvanajstletna izkopavanja v Uru, nekdanjem vodilnem političnem sumerskem mestu. V Uru je začel izkopavati že leta 1854 J. E. Taylor, takratni angleški konzul v Basri. Dognal je, da sedanji Tell el-Mugajjar (= Smolnati grič) pokriva ostanke starega Ura, ki se med vsemi antičnimi mesti ponaša z najdaljšo zgodovino. Konec prejšnjega stoletja je tu izkopavala znanstvena ekspedicija Pennsylvanske univerze, leta 1918/19 so začeli zopet kopati Angleži. Woolleyeva izkopavanja so bila tako uspešna, da so leta 1934 sklenili nadaljnja izkopavanja ustaviti, da bi se najdeno gradivo pregledalo in objavilo (prim. str. 11). Avtor sam pravi: »ta knjiga govori o izkopavanju, o stavbah, grobovih in predmetih, ki smo jih našli« (str. 11). Snov obravnava po zgodovinskih periodah, čeprav nima namena pisati zgodovine mesta Ura (41). Vendar je njegova knjiga nepogrešljiv svetovalec za vsakogar, ki hoče poznati in razumeti sumersko kulturno in politično zgodovino. Ker v tem kratkem poročilu ni mogoče zajeti njene bogate vsebine, naj jo vsaj kratko naznačijo naslovi devetih poglavij. Ko je W. v obširnem uvodu spregovoril o zgodovini izkopavanj v Uru in o zaporednih predzgodovinskih obdobjih (Al Ubaid, Uruk, Djemdet Nasr), slede poglavja: Začetki Ura in potop (str. 17 ss.) — Doba Uruka in Djemdet Nasrja (35 ss.) — Pokopališče kraljev (49 ss.) — Al Ubaid in prva dinastija iz Ura (87 ss.) — Temna doba (106 ss.) — Tretja dinastija iz Ura (118 ss.) — Doba (mest) Isina in Larse (157 ss.) — Kasitska in asirska doba (188 ss.) — Nebukadnezar in zadnji dnevi Ura (208—239). V dodatku podaja sumerski seznam vladarjev (241—244). Kazalo imen in stvari olajšuje uporabnost knjige, vendar je precej kratko.

Od predzgodovinske dobe, iz katere so v Uru ohranjene že glinaste ploščice še s podobopisno pisavo (ki spada v pozno Djemdet Nasrsko obdobje, je pa starejša od pisave, najdene v Fara-Šuruppaku) preko sumerske renesanse za časa tretje dinastije iz Ura, preko babilonske in asirske dobe nas seznanja W. z najdbami iz časa perzijskega gospostva. Zadnji pisмени spomeniki so iz časa Aleksandra Velikega in njegovega polbrata Filipa Arhidaja (leta 316). Ni znano, kdaj in zakaj je Evfrat spremenil svojo strugo in se za 16 km oddaljil od dotlej trgovskega mesta Ura. Namakalno omrežje je s tem propadlo, mesto so njegovi prebivalci polagoma zapustili, puščavski vetrovi so v teku stoletij zasuli s peskom nekdanj cvetoče mesto.

V Uru je najbolje ohranjen spodnji del stopničastega svetišča, tako imenovanega zikkurrata; W. podrobno popisuje zikkurrat, ki ga je zgradil Ur-Nammu (okoli 2050), obnovil pa Nabonid (okoli leta 550). Stavba je služila za vzorec zikkurratu v Babilonu. — Drugi odstavek obsega poročilo o 16 kraljevskih (?) predzgodovinskih grobovih, izkopanih v letih 1927/28 in 1928/29. V nekaterih izmed njih so poleg vladarja ali njegove žene (Šubad) našli okostja do 80 dvorjanikov, ki so z vsem sijajem svojih dostojanstev sledili gospodarju v smrt. Čudovite umetnine iz zlata in srebra pričajo o visoki materialni kulturi te dobe, o kateri ni nobenih pisanih poročil. W. meni, da so še za časa tretje dinastije iz Ura obenem z mrtvim vladarjem pokopali tudi ljudi iz njegovega spremstva (str. 151 s.). — Tudi pravnemu zgodovinarju W.-eva knjiga marsikaj nudi. Za sumersko dobo ga seznanja s podrobnim evidentiranjem prejemkov in izdatkov v kolektivističnem tempeljskem gospodarstvu. Pobotnice pričajo o oddaji olja, surovega masla, ovac, goved itd.; v mesečnem obračunu so pregledno zajete dajatve celega meseca za posameznega člana tega velikega kolektiva. Druge ploščice poročajo o dodelitvah moke, olja idr. posameznim delavcem; kot mazilo proti glavobolu je bolnik dobil nakazano osminko najboljšega olja. Točen pregled so vodili o surovinah, dobavljenih različnim obrtnikom, zlasti tkalkam (str. 139 ss.).

Ne moremo dalje zasledovati izredno zanimivih Woolleyevih izvajanj, interesantom velja: vzemi, beri!

V. Korošec

Sumerische und akkadische Hymnen und Gebete, eingeleitet und übertragen von A. Falkenstein und W. von Soden. Die Bibliothek der Alten Welt, Reihe: Der Alte Orient. Artemis-Verlag Zürich/Stuttgart 1953, mali 8°, 423 str., 12 slik.

Zbirka vsebuje 46 sumerskih in 81 akadijskih himen in verskih pesnitev, ki sta jih prevedla vodilna nemška asiriologa: sumerolog A. Falkenstein (Heidelberg) in Wolfram von Soden (Dunaj). V obširnem uvodu (str. 7—56) seznanjata bralca najprej v glavnih potezah z zgodovino Sumercev ter z njihovim bogatim slovstvom; nato podrobno analizirata devet različnih tipov sumerskih verskih pesnitev. Lično opremljena zbirka bo zanimala predvsem literarnega zgodovinarja in primerjalnega veroslovca. V našem poročilu pa jo navajam zlasti zato, ker vsebuje tudi nekatere pesnitve, ki spričo pomanjkanja primarnih poročil služijo kot posredni zgodovinski vir. To velja zlasti za žalostinke o razdejanju mesta Ura, ko je propadla zadnja sumerska država (Ur III — str. 192 do 213), o odpeljanju zadnjega sumerskega kralja Ibbisina v elamsko sužnost (str. 189 ss.), o uničenju Akkada (str. 187 ss.). Nekaj pravnogodovinskih drobcev najdemo v veliki Gudejevi himni o gradnji templja (str. 137—182), v himnah v čast različnim vladarjem (Lipit-Ištarju idr.) in končno v akadijski himni v čast sončnemu bogu Šamašu, ki ga slavi kot pravičnega sodnika (str. 240 ss.). Pregledu najpomembnejše literature in opombam sledi seznam lastnih imeu s kratkimi pojasnili. Dvanajst lepih fotografskih posnetkov v knjigi je večinoma v zvezi z zgodovinskimi ali mitološkimi osebnostmi, ki se omenjajo v pesnitvah.